

Hlavní název: Národní politika
Datum vydání výtisku: 4.4.1915
Číslo výtisku: 94
Druh dokumentu: příloha
ISSN: 1805-2444
Číslo stránky: [1] - 2

SYSTEM
♦KRAMERIUS♦

Podmínky využití

NK ČR poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny NK ČR a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny NK ČR není možné bez případného písemného svolení NK ČR.

Národní knihovna ČR
Klementinum 190
110 00 Praha 1

kramerius@nkp.cz

I. Příloha „Národní Politiky“ k číslu 94. ze dne 4. dubna 1915.

Písemnictví.

Píše Fr. Sekanina.

Z nové české prósy.

(F. X. Svoboda: „Těmné sily“. Romány a novely. Spis F. X. Svobodových, vydávaných u Vilmovským svazek 24. V Praze 1915, stran 418. — Karel Červinka: „Vysušený mořák“. Ottovy Lacočné knihovny národní svazek 250. V Praze 1915, stran 312. — Jaroslav Hašek: „Má obchod se psy a jiné humoresky“. Ilustroval J. Ulrich. Vilmovský Humoristické knihovny svazek 38. V Praze 1915, stran 162.)

II.

Spádným a přílivem krokem vykračují si do života svazky literárního díla Svobodova — a už toto živé tempo, neumírávající ani v nejvážnejší době, jest nemalým kriteriem jejich obliby a váhy. Těmné sily, řada šesti románků a kratších prací novellistických, kreslí nám několik mocně výrazných charakterů (hlavně ženských), schválně volených tak, aby v jejich pováhách dominoval a kategoricky se uplatňoval pud jisté záhadné sily, dlouho ukryvané a nepozorované, na konec však dramaticky zasažující do vývoje události. Autor zde sepjal několik prací staršího data s novellkami a románky novými — ale ve všech je zmíněn rys one „temné sily“ rozhojující a významný. Hned ona krátká vstupní povídka o dvou přítelkyních, spolu takřka zrozených, vychovávaných a spojenečně až k samému prahu manželského ráje dospeříš, nabývá jakési typické výraznosti pro celou knihu konečným osudem obou hrdinek: temná sila jedná z nich vylehlá náhle, jako když se zmije vymřší ukryta v rostí, a rázem je otáveno všecko kolem! Z dvou nejintimnějších přítelkyní stávají se dvě nejzurivější skoky lásky, obě nešťastné, obě strádají a bědne: jedna svým pocitem soběstačného ukončení, podlomeného náhlým poznáním ztraty, druhá svou věnovou nenasycitostí a hysterickou honbou za rozkošemi. Jinde projevuje se „temná sila“ v podobě nenávistného vzdoru, mohutné a nezdolné projevovaného odporu ke každé nějaké vůli; je tomu tak hlavně v překrásné vypravované manželské tragedii „Kvetoucí vzdor“, kde struhujícími barvami je vykreslen rodinný rozvrat důstojnické domácnosti a poklesnutí manželčina až k metě cynické poběhlce a tuláčky. Jinde opět (v „Propastném mlčení“) nazlá žena smrt v náhliém poznání, že byla milována a nedovedla (vlastně neodvážila se) překlenouti uzoučké propasti mezi sebou a svým idolem. A opět jinde dovedla „temná sila“ žítvit tak dlouho nedozvědění mezi starým selským otcem a jeho jediným synem, až příšera synovy sebevraždy bolestné celému okoli otevře oči („Přelud“). — Všude v této povídce setkáváme se se starým Svobodou skvělých epických vlastností a veliké hloubky psychologické. Jeden z největších umělců portretistů, co jich zná naše novější písemnictví.

II.

Svět „Vysušený mořák“ končí Karel Červinka poznámkou o živoč. že je „směsi pestřich, nepoštítelných dějů bez pointy, románu bez konce“ — a zdá se, že tato pravda tanula na mysl autorovi, když s jakousi tvrdosíojnou uměností rozvíjel románovou osnovu své nové knížky bez jedinké prestavky a minutkového oddechu, tak jak navijíme na klubíčko dlouhou nit bez počátku a konce. „Vysušeným motálem“ nazval drobnější zapadlé kterisí městecké české (podle všech známek Králové Městec u Bydžova), kraj řepný a močálovitý, rolnický ve smyslu staršího podnikání, s patriarchálním obyvatelstvem, spokojeným s málem a vzdáleným každého moderního pokusnictví. A mezi tenio lid, jenž ve východních městských vrstvách pěšoval svou stavovskou politiku a ve vrstvách nižších, zcela chudobých, staral se pouze o svoji suchou denní skýku chleba, rozestavil autor kolem ústřední postavy okresního soudího Kotába celou skupinu výrazných soudcovských figurek, soudní adjunkty, knihovníků, kancelisty, notáře i odbadce, vše živé, pravidl, bez velkých pretensií na dramatický spád dějů, bez velké starosti o stavbu zvláštního nejak originálně rozvrženou a směle vytýcenou, a snad i bez předchozí větší starostlivosti o detail, o hlubší ideu a smysl celého toho roztomilého románu. „Vedy“ život je směsi pestřich, nepoštítelných dějů bez pointy“ — a je jistě velikou zásluhou spisovatelova, vykreslili nám tu pestrou směsici v nahé pravdivosti a živé, původní sile. A o ni běželo Červinkovi především. Je mistrem detailu; umí zachytit přírodu i člověka anebo zvěř v jejím rámci tak sytým, barvitým snímkem, že zrovna oddychuje barvami a voní rosou. Celá pestrá galerie lidí tu přechází a jedná, vždy takřka starostlivá jen o dnešek nebo zítřek, malokdy rafinovaně vypočítává do daleké budoucnosti. Nejpevněji stojí Červinka na své půdě, lící-li staromodná a idyllické rozmlvy s hajními, starými kancelisty a sedláky. V těch partičkách zrovna cítíte tu velkou vrozenou lásku lábsníkovu k poli a k lesu, třeba byl jen „vysušen-

ným motálem“ a třeba by přinášel všem, kdož na jeho půdě stojí, často jen zklamání, bídou, nedvěd a trní.

III.

Nevelká knížka nových humoristických prací a karikaturních načrtů Jaroslava Haška je z druhu těch, jimž opravdu nelze odolat, vezli si u nás jejich humor na mušku. Je markantovský nadšený, pravda, ale všecky ty nedásazky a karikaturní staffáz Haškova vystrosti přímo z vlastních kořenů té které události, kterou si autor obrál za předmět svého vypravování. A nic často není prostšího, jednoduššího, než onen námět! Kritické posezení turistovo v alpském hostinci na výhledce s jiným turistou-humblířkem. Anebo ponížená prosbíčka starého diurnisty o malý měsíční případek a řečová odpověď k tomu. Anebo příhody v události člověka, jenž si chce založit kynologický ústav. Anebo příhody a události starého pana soudního rady, jenž přišel po mnicha letectu na zapřenu do rodné vsi. Atd., atd. Jaroslav Hašek není v těchto motivech vybírávý, doveče je však obětí a vyčalouniti tak skvostným humorem situací v slovním, doveče vytvoření na jejich podkladě figurky tolik neodolatelné a plně živé zahrávacnosti i veseli, že nemá dnes opravdu v české humoristické literatuře jediného soupare. Český humor, říká se, vymřel. Výtýká se mu délanost, školáckost a manýra. O humoru Haškové se to ovšem říci nemůže a nedá. Je svrchované světýnky, zrny, „sáns v sobě“ humor, jak vystřílené říká nás lid, pln neodolatelných popudů a bujně podmanivé sily. A proto je nám dvojnásob vzácný i milý dnes, kdy je ho tolik potřebí pro uchycení životní rovnováhy.

O povaze Josefa K. Šlejhaba

velmi poutav a dosti všeobecně rozepsal se ve čísle Šubertovy „Osvěty“ učitelův lekár spisatel, PhDr. a MUDr. Karel Zitko. „Byl jsem (mu) nejenom nejbližším lékařem, ale i kolegou a přítelkem, píše autor zajímavé oné statí, s timto poměrem vysvětlívá si nejenom velmi mnohou podrobnost povahovou, o níž se v cenném svém článku zmíní, ale i celý ten zvláště srdečný a vroucí tón, který teplounce sálá z jeho řeďek.“

I.

Čtenář Šlejharových knih dovedl sice už velmi mnohý rys autorovy povahy vyčísti z nich, ale přece jen nikoli všecky. Nejdražšíctví vynikal z nich — hlavně v posledních — podivinský a hořký pessimismus, místy až drásavá nevraživost a neláska k lidské společnosti, zejména k některým jejím vrstvám. A přece, jak sám vím, všecky toto horká zloba a nenávist k lidem tryskala z pohnutí nejslechetnějších a nejčistších: z nejonečného s ouci i ut, jež choval Josef K. Šlejhar k slabým a bezohledně deplantovaným. Nejvýši vzel na surouhou lidskou zvířeckost, jenž často převyšoval v románech a novellách Šlejharových všecky vzněty jiné, temenil jedině z této hlubokých, křišťálově čistých a namnoze velmi uměle ukrytých studánek.

Pan dr. Zitko nepíše svého povahopisu na základě spisovatelových knih, nýbrž povídá „pravdivě a jasně, jaké byl povahy v životě skutečném“, chtěje takto „vnést již ve shasly život rázovitého spisovatele a individuálního člověka“.

Šlejhar byl člověk z výši i teměř v věku. Lišil se nesmírně od běžné, dnešní společnosti jaksi uniformně vypěstovanou povahy, uchovávaje si rysy zcela osobité a výrazně svoje. Politicky nebyl vyznavačem žádné z vládnoucích stran, ale byl nejpravděčejší demokrat, záprávou odpůrcem fašistické civilisace, ve které vládne sovět bez citu, rozum bez citu a surouvý pud. Nenáviděl každou nadvládu, která nečella proti zlu, nýbrž snášela se potlačit slabost. Slovo byrokratismus pronášel s nejvýším odporem. Byl velikým přítelem svobody, čistoty a vzdělenosti, která byla svobodou pro všecky a nesloužila k uletu jiných.

Cit velký a hluboký, často až pathologické přicitlivě, skrývaly se u toho podivuhodného člověka pod nejdřížší a tvrdou skořápou. Rodák ze selského statku, sám jistou dobu sedal, potom byl uředníkem cukrovarenským. To vše do jisté míry pomáhalo tvořit spisovateli. Největším činitelom byl však na konec neurován život rodinný, plný neblahého neklidu, duševních útrap a zklašení. To vše naučilo jej hledet na svět i na lidí krajně skepticky a naplnilo mu duši kořisti, která prosytila vše a drala se na venek podobnou sarkastické kousavosti.

Jako člověk a hluboký, často až pathologické přicitlivě, skrývaly se u toho podivuhodného člověka pod nejdřížší a tvrdou skořápou. Rodák ze selského statku, sám jistou dobu sedal, potom byl uředníkem cukrovarenským. To vše do jisté míry pomáhalo tvořit spisovateli. Největším činitelom byl však na konec neurován život rodinný, plný neblahého neklidu, duševních útrap a zklašení. To vše naučilo jej hledet na svět i na lidí krajně skepticky a naplnilo mu duši kořisti, která prosytila vše a drala se na venek podobnou sarkastické kousavosti.

staré, nejlacinější, klobouk obyčejně černý, stářím promaštený a silně nazrzlý. Jedinou přizdobou byl mu stříbrný začernalý řetízek u stříbrných hodinek — jiných šperků nezadal.

Jedl velmi prostě — ráno místo kávy své oblíbené „kyselo“ — a střídme i pil. Masa velmi málo, za to víc brombor a zeleniny. Psával jem ráno, od svítání do první hodiny vyučování, jež mu ředitelstvo obchodní školy rádo a ochotně přesunovalo co možno k polednímu. Za umělého světla z rána, tím méně věčně než v noci nepsával nikdy. Po odpoledním vyučování rád si zaskočil mezi přáteli do některého oblibeného výčepu na sklenku piva. Večer se nezdržoval, chodil brzy spat, aby byl z jitra čilý. Bydlil, tolstojovský prostě. Po mnoho let bydlil vysoko v podstřešním bytečku v Letohradské ulici na Vinohradech, a kdo jej podle adresy výhledával, zastavoval se v rozpacích před nízkými, jakoby na půdu vedoucími dveřmi, kde visela ručně psaná visitka. Tisknutých neměl, pokládal je za luxus.

Spal na prostějek železné posteli v pokoji, kde byla ještě jiná dvě lůžka; jedno z nich bylo lůžko jeho synka, silného, zdravého, škole ještě nedostrostného hoška Hamilka, jehož podivné, jako hieroglyfické kresby pokrývaly některá místá blíz k stěnám. Obrazu neměl.

Ale čím vyniká tento prostějek jediný pokoj kde byla ještě jiná dvě lůžka; jedno z nich bylo lůžko jeho synka, silného, zdravého, škole ještě nedostrostného hoška Hamilka, jehož podivné, jako hieroglyfické kresby pokrývaly některá místá blíz k stěnám. Obrazu neměl.

Šíře lány, lesy a vůbec venkov miloval Šlejhar nadše vše. Stejně, jako nenáviděl velkoměsto, jeho falešnou, noblesou, jeho přepych, jeho promenády v uzavřených uličkách, lesk i jas výkladních skriní a kaváren i velkých restaurantů. Šlejhar a snad i s těstem byval na chvíli ve svých zapadlých výčepech, kde konal bezděky i svoje literární studia. Ovdušil lidí všeobecných a podivných, často už zničených a záhadných existencí zdálo se mu byt prý tu rád i ze šetrnosti: nebylo třeba platit velkých diškreci. Šetrný — nikoli lakomý — byl až zuřivé. Lidem, kteří jej zkalamali, nepůjčil na velké prosby ani čtyř halérů, a mohli být i jeho nejbližšími přibuznými. Kdo si však důvěry zasloužil a ocítil se ve finančních rozpadech, nabízil mu Šlejhar sam co nejdřížší: nikdy neznal výše sumy. Mohl to činit, byl zámožný již z domova a během let našel hodně. Pochybou spekulaci na konci svého života byl snad najednou přišel o všecko — bohudíky, podarilo se mu zachránit přece jen značnější částku. A dr. Zitko praví při této příležitosti: „Myslim, že by to byla pro Šlejhabu nejstrašnější rána, jakou mu kdy jeho zlý život přinesl.“

Věstník živnostenský a dělnický.

Z organice společenstva Místodržitelství pro království České v Praze poslalo v poslední době zřízení odborného společenstva místní krajčovských v Kolíně, k němuž příslušeti budou osoby, provozující pánské i dámské krajčovství z místních obcí Kolín, Starý Kolín, Ovčáry, Býchory, Lhota, Ještěd, Velký Vosek, Hradišťko, Veltruby, Nová Ves, Sendažice, Střítiny, Velký, Krečnor, Radovesnice, Tři Dvory a Vítězov, a povolo dálé i zřízení obdobného společenstva krajčovství v Slaném pro obvod: Bilichov, Bysej, Dolnín, Drnov, Kvice, Velká, Královice, Kvílice, Libkov, Nepřibilice, Plchov, Slaný, Trpměchy a Třebíz. — O obodném gremiu v gremiu v Nuslích paníkáři povolené bylo vybráni jednotné taxy inkorporační v obnosu 20 K a současně zrušeno bylo ustavování stanov gremiálních o vybrání poplatků inkorporačních od obchodníků, kteří mají hlavní závod mimo obvod gremia, v obvodě tomto však zřídili závod filiální.

Zivnost měsícká považována byla dříve za živnost svobodnou a k nastoupení jejímu stařila pouhá opovíd. Tato praxe živnostenská opovídá se však v poslední dobu změnila, a to od výnosu ministerstva obchodu ze dne 23. června 1913 č. 16.742, kterým vysloven byl náhled, že živnost masérů považovati nutno za osobní úkony, nabízené na místech neveřejných, a důsledkem toho že živnost masérskou považovati dlužno za živnost koncesovanou, spadající pod ministra nařízení ze dne 14. září 1911, č. 187. říš. zák. Dle dnešní praxe živnostenskoprávní musí tudíž ten, kdo po živnostensku provozovat hodlá masérství, zažádati za udělení příslušné koncese u živnostenského úřadu prve instance (magistrátu, okres. hejtmanství), kterýto úřad uvážíti má před rozhodnutím o žádosti této i otázku místní potřeby.

